

Η ψηφιακή τεχνολογία σκοτώνει την ιδιωτικότητα- «Το μέλλον έχει ξηρασία»

Κώστας Π. Κατάρας

Από τους κοριούς έως τις high-tech παρακολουθήσεις του Predator, και από τη βιομετρία έως τα συστήματα κοινωνικής εμπιστοσύνης (social credit systems) που είναι σήμερα εφικτά από την τεχνολογία, όλα πλήττουν τη δημοκρατική κοινωνία και τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, την ιδιωτική ζωή, την αυτονομία και τη προσωπικότητα του. «Φονικές» εφαρμογές, στις οποίες το άτομο είναι αδύνατον να αμυνθεί, μας περνούν καθημερινά «ψηφιακές χειροπέδες» που πρόθυμα δεχόμαστε.

Η σύγχρονη τεχνολογία και τα ψηφιακά εργαλεία της, επεμβαίνουν πλέον ανοιχτά στη δημοκρατική κοινωνία και στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου. Βιώνουμε μια κατάσταση όπου το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και η προσωπικότητα του ατόμου απειλείται κύρια από το ίδιο το κράτος, (αλλά και από τις εταιρείες), που αξιοποιεί προς τούτο βολικές καταστάσεις εξαίρεσης (λόγου χάριν, τρομοκρατία, 9/11, κοινωνικές αναταραχές, πανδημίες, ενεργειακή κρίση, κ.ά.).

Κάρτες πολίτη, αριθμοί πολίτη, ψηφιακές ταυτότητες, ιδέες για εμφύτευση τσιπ, ψηφιακά πιστοποιητικά, «ψηφιακά βραχιολάκια» και συστήματα “κοινωνικής εμπιστοσύνης” (social credit) – από το ολοκληρωτικό καθεστώς της Κίνας, έως και τον υπερ-Τειρεσία, ένα υβρίδιό του στην Ελλάδα για κοινωνική βαθμολόγηση συμπεριφοράς του ατόμου από το κράτος – γίνονται πρακτικές και κανονικότητες από τα κράτη που θέτουν σε κίνδυνο την ελευθερία του ανθρώπου και τη δημοκρατία. Επίσης, στρέφονται ενάντια στα ανθρώπινα δικαιώματα, αφού καταγράφουν και αποθηκεύουν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, και συνήθως αρνούνται στον ενδιαφερόμενο πολίτη να λάβει γνώση αυτών ή να απαιτήσει την διαγραφή τους.

Γυμνοί απέναντι στην τεχνολογία

Πριν σχεδόν τριάντα χρόνια, ο καθηγητής Σπύρος Σημίτης (Κέντρο Προσωπικών Δεδομένων, Πανεπιστήμιο Φρανκφούρτης) συνειδητοποίησε ότι η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν αφορά μόνο στην ιδιωτική σφαίρα, αλλά ταυτόχρονα και στη δημοκρατία, όπως και την αυτονομία του ανθρώπου.

Όπως διαβάζουμε στο βιβλίο της καθηγήτριας στο Χάρβαρντ S. Zuboff, ο Έλληνας θεωρητικός αναφέρει ότι «οι προσωπικές μας πληροφορίες όλο και περισσότερο χρησιμοποιούνται για να επιβάλουν στάνταρτς συμπεριφοράς και η επεξεργασία τους εξελίσσεται σε ουσιαστικό στοιχείο χειραγώγησης του ατόμου. Οι πρακτικές αυτές είναι ασυμβίβαστες με την ιδιωτικότητα, αλλά και με τη δημοκρατία, η οποία εδράζεται σε ατομικές ικανότητες που συνδέονται με αυτόνομη ηθική κρίση και αυτοδιάθεση» (self-determination).

Αλλά και ο Paul Schwartz (Πωλ Σβαρτς) από το Μπέρκλεϋ τονίζει ότι «οι κίνδυνοι που φέρνουν οι Η/Υ στην ανθρώπινη αυτονομία είναι μεγάλοι, γιατί όσο περισσότερα γνωρίζεις για ένα άτομο, τόσο ευκολότερα τον ελέγχεις». Δηλαδή οι κ.κ. καθηγητές, με άλλα λόγια, μας λένε ότι είμαστε υποκείμενα ενός τεράστιου προγράμματος Κοινωνικής Μηχανικής (Social Engineering)!!

Και φυσικά η οργάνωση που θέλει περισσότερο να ελέγχει τους πολίτες δεν είναι άλλη από το κράτος, μας αποκαλύπτει κάποιος που ξέρει από μέσα τα μυστικά αυτά.

Ο μάρτυς δημοσίου συμφέροντος Έντουαρντ Σνούντεν (Edward Snowden, *Permanent Record*), είναι αποκαλυπτικός σε πρόσφατο βιβλίο του : «Οι κυβερνήσεις σε ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο και αλλού, υποστηριζόμενες από τις μεγάλες εταιρείες ίντερνετ, κινούνται όλο και πιο κοντά στο να ελέγχουν και να καταγράφουν ολόκληρη τη ζωή μας».

Και τονίζει: «Έχει δημιουργηθεί μια κοινωνία στην οποία μας πιέζουν να ζούμε τη ζωή μας γυμνοί μπροστά στη δύναμη».

Η ιδιωτικότητα θα μπορούσε να περιγραφεί ως η προστασία από τη δημόσια κοινοποίηση / αποκάλυψη των προσωπικών πληροφοριών, συνηθειών και άλλων ευαίσθητων δεδομένων ενός ατόμου, το οποίο μόνο αυτό θα μπορεί να αποφασίσει αν θέλει να επιτρέψει σε κάποιο φορέα περιορισμένη πρόσβαση (restricted access) τρίτου σε κάποια δεδομένα. Και φυσικά να έχει και το δικαίωμα να απαιτήσει από κάθε τρίτο (ακόμη και από κρατικές υπηρεσίες) να του γνωρίσουν τι πληροφορίες υπάρχουν στα αρχεία για αυτό.

Τεχνολογία και χαμένη ιδιωτικότητα

Σε πολύ αδρές γραμμές, υπάρχουν δύο μεγάλες κατηγορίες ενδιαφερομένων που με τη βοήθεια της τεχνολογίας βάζουν σήμερα ταφόπλακα στην ιδιωτικότητα του ανθρώπου: οι επιχειρήσεις και το κράτος.

- **Οι επιχειρήσεις**, θέλουν κάθε δυνατή πληροφορία του πολίτη-καταναλωτή και προβλέψεις της αγοραστικής συμπεριφοράς του για να βρουν ακριβώς το «κουμπί αγορών» του (buying button) και να μεγιστοποιήσουν τα εμπορικά οφέλη. Είναι αυτό που τους προσφέρουν οι διάφορες εταιρείες τεχνολογίας/ πλατφόρμες / Big Tech (πχ Facebook, Google) που χρησιμοποιούν προηγμένους αλγόριθμους, τεχνητή νοημοσύνη και άλλα εργαλεία.

Για παράδειγμα, η Uber, η εταιρεία ταξί γνωστή για πολλαπλές κατηγορίες, δικαστήρια και προηγμένες εφαρμογές software εξαπάτησης πελατών και οδηγών της (New York Post : *Uber has allegedly been cheating both riders and drivers*) φαίνεται να πιάστηκε να διαμορφώνει την τιμή μιας διαδρομής αφού δει πόση μπαταρία μένει στο κινητό σου και αν σου φτάνει να ψάξεις και αλλού για ταξί (surge pricing), σε συνδυασμό και με γεωεντοπισμό /GPS, δηλ. με βάση σε πόσο απόμακρο σημείο βρίσκεσαι που δύσκολα θα βρεις ταξί.

Στο βιβλίο της η S. Zuboff (Σ. Ζούμποφ, *Η Εποχή του Κατασκοπευτικού Καπιταλισμού*) μας περιγράφει τα σύνορα ενός χώρου, όπως λέει η ίδια, όπου «[...] μια νέα οικονομική τάξη ισχυρίζεται ότι η ανθρώπινη εμπειρία (παραδείγματος χάριν, μέσα από την χρήση των ψηφιακών εργαλείων μας, λόγου χάριν, τα κινητά) είναι δωρεάν πρώτη ύλη για μυστικές εμπορικές πρακτικές απόσπασης (πληροφοριών), πρόβλεψης και πωλήσεων.

- **Τα κράτη**, αποτελούν τον κυριότερο πελάτη, που οι υπηρεσίες του και οι κυβερνήσεις οι ίδιες παρακολουθούν τους πολίτες τους. Ενδεικτικό είναι πως υλοποιούν ακόμη και πρακτικές προγνωστικής αστυνόμευσης, δηλαδή τρόπους πληροφόρησης και επέμβασης της αστυνομίας ΠΡΙΝ το έγκλημα συντελεστεί!!

Αρκετοί θυμούνται την ταινία *Minority Report* με πρωταγωνιστή τον Τομ Κρουζ που είχε τον ρόλο του επικεφαλής αστυνομικού της μονάδας pre-crime. Η ιδέα της ταινίας ήταν ότι το έγκλημα θα εξαφανιστεί, αφού η τεχνοεπιστήμη, μέσα από υψηλής τεχνολογίας / ευφυΐας συστήματα επιτήρησης, θα μπορεί να το προβλέπει πριν αυτό συμβεί, και η αντίστοιχη αστυνομία ("pre-crime") θα επεμβαίνει να συλλάβει τον εγκληματία πριν εγκληματίσει και θα τον οδηγεί στη φυλακή.

Σήμερα, μόλις δύο δεκαετίες μετά την ταινία, η προσέγγιση αυτή υλοποιείται από την αστυνομία σε ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Κίνα και άλλες χώρες, μέσα από την ιδέα της προγνωστικής αστυνόμευσης (Predictive Policing)!

Που θα φθάσει η τεχνολογία...

Μπορεί η τεχνολογία να μην έχει φτάσει ακόμα σήμερα στο επίπεδο να «διαβάζει» τη σκέψη από απόσταση (πχ με ειδική κάσκα, fMRI ή εμφυτεύματα πχ η Neuralink, ιδιοκτησίας του Έλον Μασκ που αναπτύσσει μια διεπαφή υπολογιστή-ανθρώπου μέσω ηλεκτρονικού εμφυτεύματος

στον εγκέφαλο, δηλ. ένα chip εγκεφάλου), πχ από τους δορυφόρους του E.Μασκ, από τις κάμερες ασφαλείας, αισθητήρες, σκάνερ, μαγνητικές, οθόνη Η/Υ ή κινητού, κ.λπ., αλλά η τεχνητή νοημοσύνη (TN) με επιτυχία στέλνει τα περιπολικά σε συγκεκριμένα σημεία, την κατάλληλη ώρα, πριν συμβούν εγκληματικές πράξεις, αλλά και σε συγκεκριμένες ομάδες πολιτών που πιθανόν «σκέφτονται» να εγκληματήσουν.

Το νέο όπλο για την καταστολή του εγκλήματος δεν είναι ένα νέο πιστόλι, αλλά τα μαθηματικά: δεδομένα, αλγόριθμοι, TN, Η/Υ με μηχανική μάθηση (machine learning), κ.λπ.

Το σχετικό «εργαλείο» μπορεί να προβλέψει διπλάσιες εγκληματικές ενέργειες και να αποτρέψει διπλάσια συμβάντα από κάθε καλύτερη προηγούμενη επίδοση (best practice), ισχυρίζεται ο καθηγητής Jeff Brantingham (Τζεφ Μπράντινχαμ) (UCLA) που έχει αναπτύξει το πρόγραμμα PredPol στο Los Angeles και με το οποίο πειραματίζεται η αστυνομία της πόλης, όπως και η αστυνομία στο Κεντ στο Ηνωμένο Βασίλειο (*"Can we predict when and where a crime will take place?"*, BBC, 30 Οκτωβρίου 2018).

Οι κυβερνήσεις λοιπόν κάνουν χρήση των πληροφοριών για να χειραγωγήσουν την πολιτική συμπεριφορά των πολιτών ή να συγκεντρώσουν πληροφορίες για να ενοχοποιήσουν πολιτικούς αντιπάλους ή να υλοποιήσουν γιγαντιαία προγράμματα κοινωνικής μηχανικής (social engineering), δηλαδή μεγάλης κλίμακα προγράμματα για την αλλαγή συμπεριφοράς του πληθυσμού όπως γίνεται σήμερα στη Κίνα.

Πανδημία: Θείο δώρο στην εξουσία

Οι επιστήμονες συμφωνούν ότι οι πολιτικές επιπτώσεις της πανδημίας, ίσως είναι το τρίπτυχο: πολιτικός αυταρχισμός, κοινωνική πειθαρχία και προτεραιότητα του συλλογικού. (Στάθης Καλύβας, *Οι πολιτικές επιπτώσεις της πανδημίας, Η Καθημερινή, 13/12/2020*).

Η πανδημία αποτελεί την ιδανική συνθήκη για την επιβολή της λεγόμενης «κατάσταση εξαιρέσης» κατά Τζόρτζιο Αγκαμπέν όπου οι θεσμοί, συντάγματα, κ.λπ., δεν μπορούν να λειτουργήσουν, και το όριο ανάμεσα στη δημοκρατία και στον απολυταρχισμό μοιάζει να καταλύεται.

Και, φυσικά, εξελίσσεται σε έναν μεγάλο Big Brother με τη χρήση μεγάλων δεδομένων (Big Data), εξόρυξη δεδομένων (Data Mining) και προσωπικών δεδομένων που παύουν και επίσημα πλέον να είναι προσωπικά, Δεδομένα τα οποία αναλαμβάνουν να «διαχειριστούν» εταιρείες όπως η Palantir, γνωστή από τις σχέσεις της με τις μυστικές υπηρεσίες (CIA) που προσκλήθηκε από το εμπλεκόμενο υπουργείο και έφθασε στην Ελλάδα με την κορύφωση της πανδημίας.

Αν και ακόμα δεν έχουμε δει τίποτε, εκτιμάται ότι η αύξηση του αυταρχισμού θα είναι μια ισχυρή και μόνιμη συνέπεια της κρίσης της πανδημίας. Όπως λέει ο καθηγητής Nicholas Cheeseman / Πανεπιστήμιο του Μπέρμινχαμ, «για τους ηγέτες που θέλουν να ισχυροποιήσουν την εξουσία τους, αυτή η πανδημία είναι ένα πραγματικό δώρο». Και το ξεγύμνωμα της ιδιωτικής μας ζωής, πολύτιμο εργαλείο χειραγώγησης στα χέρια τους.

Θυμάμαι έτσι και εγώ τον ποιητή Μιχάλη Κατσαρό: «Μην αμελήσετε. Πάρτε μαζί σας νερό. Το μέλλον έχει πολλή ξηρασία»...